

Geograafia

I kursus. Rahvastik ja majandus (35 tundi)

Geograafia areng ja uurimismeetodid (2 tundi)

Õpetamise eesmärgid ja teema olulisus

Õpilane saab ettekujutuse, kuidas on geograafiateadus aja jooksul muutunud ja arenenud ning mis on tänapäeval geograafia peamised uurimissuunad. See toetab läbivate teemade „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“, „Tehnoloogia ja innovatsioon“, „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ ning „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemist. Kõige tähtsam on, et õpilased mõistaksid, kuidas on omavahel seotud teadus ja tehnoloogia areng, ning saaksid aru, et teadus, sh geograafiateadus, on pidevas muutumises. Õpilased saavad ülevaate, mis valdkondadeks geograafia jaguneb ja mis ametites geograafid rakendust leiavad, seega toetatakse õpilaste karjäärivalikut. Nad saavad ülevaate sellestki, milliste teiste Maa-teadustega on geograafia seotud (eeskätt geoloogia ja ökoloogiaga). Kindlasti tuleb rõhutada, et geograafia on integratiivne aine, tihedalt seotud ühelt poolt teiste loodusteadustega (füüsika, keemia ja bioloogiaga) ning teiselt poolt sotsiaalteadustega (majanduse, ajaloo jt sotsiaalteadustega).

Varem õpitu, millele õppes toetatakse

Põhikoolis geograafiat õppides on õpilased saanud esmase ülevaate geograafia peamistest uurimisvaldkondadest, geograafia jagunemisest loodus- ja inimgeograafiaks, samuti on nad tutvunud mõne olulisema uurimismeetodiga (vaatlus, silmamõõduline mõõdistamine).

Õppesisu

Geograafia areng ja peamised uurimisvaldkonnad. Nüüdisaegsed uurimismeetodid geograafias.

Põhimõisted: inim- ja loodusgeograafia, kaugseire, GIS, Eesti põhikaart, veebipõhised andmebaasid ja kohateabeteenused.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Lahendatakse probleemülesandeid Maa-ameti geoportaali ja teiste interaktiivsete kaartide järgi.

Õppetegevus ja metoodilised soovitused

Õpilased võivad koostada lühiuurimuse (ettekande) sellest, kuidas mõni konkreetne tehnoloogiline uuendus on mõjutanud geograafia arengut (uute uurimisvaldkondade teket). Soovitav on kutsuda õpilastele esinema mõni teadlane, kes annaks ülevaate oma teadusuuringutest, või geograaf, kes tutvustaks oma igapäevast tööd. Õpilased võivad otsida ja lugeda teadusajakirjades ilmunud geograafiaartikleid ning tutvustada neid klassile. Rühmatööna võivad nad uurida ning üksteisele tutvustada, milliseid geograafiaga seotud erialasid saab õppida Eesti kõrgkoolides. Geograafiateaduse arengu kohta võib tuua näiteid ka paljusid kooligeograafia teemasid õpetades.

Kaardiõppeks ja Eesti põhikaardiga tutvumiseks pakub häid võimalusi Maa-ameti kaardiserver. GISi vajalikkusest ning rakendusvõimalustest saab hea ettekujutuse, kui osaleda GISi päeval või tutvuda ettekannetega vastaval kodulehel. Google Earth'i programm tutvustab mitmekülgset kaugeiremeetodite võimalusi. Praktilisi töid GISi kasutamiseks võib teha mõnd konkreetset teemat õppides (nt „Asustus“ ja „Litosfäär“). Interaktiivsed linnakaardid võimaldavad lahendada igapäevaeluga kaasnevaid praktilisi ülesandeid (asukoha, vahemaade, teekonna ja sõiduvõimaluste leidmine jne).

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) on omandanud ettekujutuse geograafia arengust, teab geograafia seoseid teiste teadusharudega ning geograafia kohta tänapäeva teaduses;
- 2) toob näiteid nüüdisaegsete uurimismeetodite kohta geograafias; teeb vaatlusi ja mõõdistamisi, korraldab küsitlusi ning kasutab andmebaase vajalike andmete kogumiseks;
- 3) kasutab teabeallikaid, sh kaarte, info leidmiseks, seoste analüüsiks ning üldistuste ja järelduste tegemiseks;
- 4) analüüsib teabeallikate, sh kaartide, järgi etteantud piirkonna loodusolusid, rahvastikku, majandust ning inimtegevuse võimalikke tagajärgi.

Õppevahendid

Mitmesugused geoandmebaasid

Veebilehed

Maa-ameti kaardiserver, <http://xgis.maaamet.ee>

Regio Eesti kaart, <http://kaart.otsing.delfi.ee/>
Google Earth'i programm, <http://earth.google.com/>
Linnade interaktiivsed kaardid: Tallinna veebikaart, <http://kaart.tallinn.ee:8080/Tallinn/Show?REQUEST=Main>
Tartu kaart, <http://www.tartu.ee/kaart/>
GISi päevad Rahvusraamatukogus, <http://www.nlib.ee/64454>
ESRI GISi kodulehekül, <http://www.esri.com/what-is-gis/index.html>, <http://www.geo.edu.ee/joomla/index.php/materjalid/2-uncategorised/26-gis-paev-2013-materjalid.html>
Programmi GLOBE keskkonnamõõtmised, <http://www.globe.ee/globe/juhendid/>
Populaarteaduslikud loodusajakirjad GEO, National Geographic, Imeline Teadus, Horisont, Eesti Loodus, Loodusesõber jt.

Lõiming

Matemaatika. Andmebaasid, nende kasutamine.

Ajalugu. Teaduse ja tehnoloogia areng uusajal.

Füüsika. Füüsikateaduse areng.

Keemia. Keemiateaduse areng.

Bioloogia. Bioloogiateaduse areng.

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Geoteaduste õppimise võimalused kõrgkoolides.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Uurimismeetodite areng.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Geograafiaalase uurimistöö eesmärgid.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Geograafilise teabe ja uurimismeetodite kasutamine koduasula probleemide lahendamiseks.

Ühiskonna areng ja üleilmastumine (6 tundi)

Õpetamise eesmärgid ja teema olulisus

Õpilased saavad ettekujutuse, mis näitajatega iseloomustatakse riikide arengu taset, kuidas on muutunud rahvastik, majandus ja selle ruumiline korraldus ühiskonna arengu käigus ning kuidas mõjutab üleilmastumine majanduse arengut. Areneb oskus kasutada mitmesuguseid teabeallikaid ja kriitiliselt hinnata erinevaid arengutaseme näitajaid. Areneb õpilaste oskus seostada Eesti majanduse ja arengu taseme näitajaid maailma näitajatega ning näha Eestit maailma kontekstis.

Varem õpitu, millele õppes toetutakse

Neid teemasid õppides saab toetuda ajaloos ja ühiskonnaõpetuses õpitule. Geograafias ei ole neid teemasid varem käsitletud.

Õppesisu

Riikide arengutaseme mõõtmine. Riikide liigitamine arengutaseme ja panuse järgi maailmamajandusse. Agraar-, tööstus- ja infoühiskond. Üleilmastumine ehk globaliseerumine ja maailmamajanduse areng.

Põhimõisted: agraar-, industriaal- ja infoühiskond, arengumaa ja arenenud riik, üleilmastumine, SKT, inimarengu indeks.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Teabeallikate põhjal analüüsitakse ühe valitud riigi arengutaset, selle arengu eeldusi ja majanduse struktuuriga seotust.
2. Arengutaseme näitajate põhjal võrreldakse riike.

Õppetegevus ja metoodilised soovitused

Teabeallikatest riikide arengutaseme näitajate otsimine, nende kõrvutamine ja kriitiline hindamine, ühe riigi arengutaseme analüüs. Erineva arengutasemega riikide arengunäitajate võrdlus rühmatööna. Kordava tagasivaatena ja seoste leidmiseks võrrelda ka samade riikide rahvastikuprotsesse. Ideekaardi koostamine globaliseerumise ja selle mõjude kohta. Riikide globaliseerumise näitajate võrdlus. Eesti globaliseerumas maailmas – mõjude analüüs.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab arengutaseme näitajaid ning riikide rühmitamist nende alusel;
- 2) iseloomustab agraar-, industriaal- ja infoühiskonda;
- 3) selgitab globaliseerumise eri aspekte ning toob näiteid selle mõju kohta arenenud ja arengumaadele;
- 4) võrdleb ja analüüsib teabeallikate põhjal riikide arengutaset;
- 5) on omandanud ülevaate maailma poliitilisest kaardist.

Õppevahendid

Veebilehed

Riikide arengutaseme näitajad, CIA – The World Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

Inimarengu indeks, <http://hdr.undp.org/en/statistics/>

Globaliseerumine, <http://www.globalenvision.org/>

Globaliseerumise indeks Wikipedias, http://en.wikipedia.org/wiki/Globalization_Index

Globaliseerumise indeks, <http://globalization.kof.ethz.ch/>

Statplanet, <http://www.sacmeq.org/statplanet/>

Gridded Population of the World, <http://beta.sedac.ciesin.columbia.edu/gpw/index.jsp>

International Labour Organization (ILO), <http://www.ilo.org/>

Interaktiivsed testid (kaardi õppimiseks), <http://www.purposegames.com/game/countries-europe-quiz>

<http://www.purposegames.com/game/259>

Erinevad infokaardid, <http://world.bymap.org/>

Video

Riikide arengutaseme video (pikkus 4 min), <http://www.gapminder.org/videos/200-years-that-changed-the-world-bbc/#.VFp71cl8pZg>

Lõiming

Ajalugu. Ühiskonna areng erinevatel ajalooperioodidel.

Ühiskonnaõpetus ja majandusõpetus. Riikide liigitamine arengutaseme järgi, agraar-, industriaal- ja infoühiskond, globaliseerumine;

ühiskonnas toimunud ja toimuvad arengusuundumused.

Võõrkeeled. Teemaatiliste võõrkeelsete internetiportaalide kasutamine.

Matemaatika. Diagrammide analüüs, statistiliste andmete analüüs.

Läbivad teemad

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Õpilane mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme.

Rahvastik (8 tundi)

Õpetamise eesmärgid ja teema olulisus

Õpilased saavad ettekujutuse maailma rahvaarvu muutumisest ja selle põhjustest, rahvastiku paiknemisest ning rahvastikuprotsessidest ja nende seosest ühiskonna arenguga. Kujunevad õpilaste hoiakud ning väärtushinnangud, rõhutatakse sallivust teiste rahvaste kommete, traditsioonide ja religiooni suhtes ning tutvustatakse kultuurilist mitmekesisust. Tutvutakse internetiportaalidega, kust saab rahvastikuandmeid, areneb statistiliste andmetega töötamise, graafikute ja diagrammide koostamise ja analüüsi ning teemaatiliste kaartide lugemise ja tõlgendamise oskus. Teema toetab peaaegu kõigi õppekava läbivate teemade käsitlemist.

Varem õpitu, millele õppes toetutakse

Põhikooli 7. klassis on õpitud maailma rahvaarvu muutumist ning rahvastiku paiknemist ja tihedust, 8. klassis rahvastiku paiknemist eri loodusvööndites ning 9. klassis rahvastikuprotsesse Eestis ja Euroopas. Õpilased teavad, mis tegurite mõjul muutub rahvaarv, kuidas erinevad sündimuse, suremuse ja loomuliku iibe näitajad Euroopa riikides, kuidas muutub rahvastiku soolis-vanuseline koosseis ja mis probleemid kaasnevad rahvastiku vananemisega. Käsitletud on rändeid ja nende põhjusi, Eesti rahvuslikku koosseisu ning rahvuslikku mitmekesisust Euroopas.

Põhikoolis õpitud mõisted: rahvastik, rass, rahvastiku tihedus, rahvaloendus, rahvastikuregister, sündimus, suremus, loomulik iive, rahvastikupüramiid, rahvastiku vananemine, ränne ehk migratsioon, sisseränne, väljaränne, vabatahtlik ränne, sundränne, pagulased, rahvuslik koosseis.

Rahvastikuteemasid on õpitud ka ajaloo ja ühiskonnaõpetuses.

Õppesisu

Rahvastiku paiknemine ja tihedus, seda mõjutavad tegurid. Maailma rahvaarv ja selle muutumine. Demograafiline üleminek. Rahvastiku struktuur ja selle mõju riigi arengule. Sündimust ja suremust mõjutavad tegurid. Rahvastikupoliitika. Rände põhjused ning liigitamine. Pagulus. Peamised rändevood maailmas. Rände tagajärjed. Rändega seotud probleemid.

Põhimõisted: demograafia, demograafiline üleminek, traditsiooniline rahvastiku tüüp, nüüdisaegne rahvastiku tüüp, demograafiline plahvatus, rahvastiku vananemine, sündimus, suremus, loomulik iive, rahvastiku soolis-vanuseline koosseis, migratsioon, immigratsioon, emigratsioon, migratsiooni tõmbe- ja tõuketegurid, tööhõive struktuur, rahvastikupoliitika.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Teabeallikate järgi koostatakse ühe valitud riigi demograafilise situatsiooni ülevaade.

Õppetegevus ja metoodilised soovitused

Internetiportaalide kasutamine rahvastikuandmete hankimiseks, eri riikide rahvaarvu muutuste, sündimuse, suremuse, iibe, soolis-vanuselise koosseisu jms võrdlemine ja analüüsimine, teabeallikate järgi ülevaate koostamine ühe riigi demograafilisest olukorrast ning selle esitlemine kaasõpilastele. Teematiliste kaartide ja statistiliste andmete põhjal rahvastiku paiknemise ning tiheduse analüüsimine mõnes konkreetses regioonis või riigis. Õppeülesanded teematiliste kaartidega: eri piirkondade rahvastikunäitajate ning neid mõjutavate tegurite võrdlus ja analüüs. Rahvastikupüramiidide järgi erineva demograafilise situatsiooniga riikide rahvastiku soolis-vanuselise struktuuri ja sellega kaasnevate võimalike probleemide analüüsimine, rahvastikuprotsesside prognoosimine ning esitamine kaasõpilastele.

Rühmatöö, väitlus või rollimäng lähte- ja sihtriigile ning elukohariiki vahetanud inimesele rändega kaasnevate tagajärgede analüüsimiseks. Diskussioon kultuurilise mitmekesisuse teemal: kommete, traditsioonide ja religiooni mõju rahvastikuprotsessidele ning rahvastikupoliitika rakendamisvõimalustele.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) analüüsib teematiliste kaartide ja statistiliste andmete põhjal rahvastiku paiknemist ning tihedust;

- 2) analüüsib demograafilise ülemineku teooriale tuginedes rahvaarvu muutumist maailmas, etteantud regioonis või riigis ning seostab seda arengutasemega;
- 3) analüüsib rahvastikupüramiidi järgi etteantud riigi rahvastiku soolis-vanuselist struktuuri ning selle mõju majanduse arengule;
- 4) võrdleb sündimust ning suremust arenenud ja arengumaades ning selgitab erinevuste peamisi põhjusi;
- 5) toob näiteid rahvastikupoliitika ja selle vajalikkuse kohta;
- 6) teab rände liike ja rahvusvaheliste rännete peamisi suundi ning analüüsib etteantud piirkonna rännet, seostades seda peamiste tõmbe- ja tõuketeguritega;
- 7) analüüsib rändega kaasnevaid positiivseid ning negatiivseid tagajärgi lähte- ja sihtriigile ning mõjusid elukohariiki vahetanud inimesele;
- 8) analüüsib teabeallikate põhjal etteantud riigi rahvastikku (demograafilist situatsiooni), rahvastikuprotsesse ja nende mõju riigi majandusele;
- 9) väärtustab kultuurilist mitmekesisust, on salliv teiste rahvaste kommete, traditsioonide ja religiooni suhtes maailmas, etteantud regioonis või riigis.

Õppevahendid

Rahvastikuteemalised atlase- või internetikaardid; internetiandmed sündimuse, suremuse, iibe, imikusuremuse, soolis-vanuselise koosseisu ja rände kohta, eri riikide rahvastikupüramiidid, meediaväljaannete päevakajalised rahvastikuteemalised artiklid

Koolielu esitlused

Maailma rahvaarv, <http://koolielu.ee/waramu/view/1-b50c4fd5-de0c-4d69-aa01-cdfac776f1a4>

Rahvastiku paiknemine, <http://koolielu.ee/waramu/view/1-e33c87af-6a17-4e24-bd34-e297a44b7517>

Demograafiline üleminek, <http://koolielu.ee/waramu/view/1-3b342640-e9e9-4146-b88a-2c9999293017>

Ränded maailmas, <http://koolielu.ee/waramu/view/1-315b4942-e66b-4379-a8cc-eebf7391a05a>

Veebilehed

Riikide andmed, CIA – The World Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

Riikide rahvastikupüramiidid, U.S. Census Bureau, <http://www.census.gov/ipc/www/idb/>

Population Reference Bureau, <http://www.prb.org/>

Eesti rahvastikupüramiidi animatsioon, <http://www.stat.ee/public/rahvastikupyramiid>

Statplanet, <http://www.sacmeq.org/statplanet/>

Ridded Population of the World, <http://beta.sedac.ciesin.columbia.edu/gpw/index.jsp>

World by Map: Statistics, Maps and Charts, <http://world.bymap.org/index.html>

Maailmakooli õppematerjal rahvastiku, linnastumise, migratsiooni ja paguluse teemal, <http://www.maailmakool.ee/index.php?id=11099>

Rahvastikukell, <http://www.census.gov/main/www/popclock.html>

Riikide rahvaarv ja selle muutused, <http://www.worldometers.info/world-population>

Rahvastiku kasvutempo, <http://www.indexmundi.com/map>

Rahvastikunäitajad jt riigi arengutaseme näitajad, <http://www.theglobaleducationproject.org/earth/human-conditions.php>

Rahvastikukaardid, <http://www.worldpopulationatlas.org/>

Interaktiivne migratsioonikaart, <http://migrationsmap.net/#/EST/arrivals>

Lõiming

Matemaatika. Statistiliste andmete analüüs ja esitamine, jooniste, diagrammide, tabelite jms analüüs ning koostamine.

Ühiskonnaõpetus. Rahvaarvu ja rahvastiku koosseisu mõjutanud poliitilised ja majanduslikud sündmused, riigi rahvastikupoliitika, migratsioon ja pagulasprobleemid.

Ajalugu. Rahvastiku areng eri ajalooetappidel.

Võõrkeeled. Teemaatiliste võõrkeelsete internetiportaalide kasutamine.

Emakeel ja kirjandus. Eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine, tekstilloomine.

Läbivad teemad

Kultuuriline identiteet. Eri kultuuride muutumine ajaloo vältel, õpilane mõistab seda ja on kultuuriliselt salliv.

Teabekeskond. Õpilane on kursis rahvastiku andmeportaalidega.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Ühiskonna arengu ja rahvastikuprotsesside seos.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Rahvastiku paiknemise mõju looduskeskkonnale.

Kultuuriline identiteet. Migratsiooni mõju sihtmaale ja sisserändajale.

Väärtused ja kõlblus. Rännetega kaasnevad tagajärjed elukohta vahetanud inimesele.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eesti lõimumispoliitika ja rahvastikupoliitika põhimõtted.

Asustus (9 tundi)

Õpetamise eesmärgid ja teema olulisus

Õpilased saavad ettekujutuse, kuidas on toimunud asustuse areng arenenud ja arengumaades. Nad saavad rakendada teadmisi linnade sisestruktuurist ning selle muutumisest oma koduasulat uurides. Asustuse õppimine on tihedalt seotud õpilase koduasula sotsiaalsete ja keskkonnaprobleemidega. Teema toetab mitme õppekava läbiva teema (teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon, keskkond ja jätkusuutlik areng, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus ning kodanikualgatus ja ettevõtlikkus) käsitlemist.

Varem õpitu, millele õppes toetutakse

Rahvastiku paiknemist ja linnastumist on õpitud 7. klassis, Eesti ja Euroopa kontekstis käsitletakse teemat 9. klassis uuesti. Vaadeldud on linnastumise põhjusi ning linnastumisega kaasnevaid majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnaprobleeme. Linnastumisteemat on käsitletud korduvalt ka ajaloos eri perioodidel.

Põhikoolis õpitud mõisted: linnastumine, linnastu, valglinnastumine.

Õppesisu

Asustuse areng maailmas ning asulate paiknemist mõjutavad tegurid eri aegadel. Linnastumise kulg arenenud ja arengumaades. Linnade sisestruktuur ning selle muutumine. Linnastumisega kaasnevad probleemid arenenud ja arengumaades. Linnakeskkond ja selle planeerimine.

Põhimõisted: linnastumine, eeslinnastumine, vastulinnastumine, taaslinnastumine, ülelinnastumine, linnastu, megalopolis, slumm, linna sisestruktuur.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Oma koduasula sisestruktuuri analüüs.
2. Ühe valitud riigi või regiooni asustuse analüüs teabeallikate järgi.

Õppetegevus ja metoodilised soovitused

Internetiportaalide kasutamine eri riikide asustuse andmete kogumiseks, teabeallikate põhjal ühe riigi või regiooni asustuse analüüsimine ning selle esitlemine kaasõpilastele, erinevate regioonide/riikide linnastumise võrdlemine, oma koduasula sisestruktuuri analüüsi

koostamine, kasutades mitmesuguseid kaardirakendusi. Arutelud ja diskussioonid linnastumisega kaasnevate probleemide (ülelinnastumine, valglinnastumine) teemal, rühmatööd linnakeskkonna uurimiseks. Väga häid võimalusi pakub töö Google Earth'iga maailma erinäolisi linnu uurides.

Tutvumine linnaplaneerimise põhimõtetega ja kodulinna või maakonnakeskuse arengukavaga. Õpilased pakuvad mõtteid ja ideid oma koduasula keskkonna parandamiseks ning probleemide lahendamiseks. Kohtutakse koduasula arendusjuhiga. Õpilane märgib kontuurkaardile maailma suurimad linnad ning oskab neid kaardil näidata.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) võrdleb linnu arenenud ja arengumaades;
- 2) analüüsib linnastumise kulgu ning erinevusi arenenud ja arengumaades;
- 3) analüüsib etteantud info põhjal linna sisestruktuuri ning selle muutusi;
- 4) toob näiteid arenenud ja arengumaade suurlinnade planeerimise ning sotsiaalsete ja keskkonnaprobleemide kohta;
- 5) analüüsib kaardi ja muude teabeallikate põhjal etteantud riigi või piirkonna asustust;
- 6) on omandanud ülevaate maailma linnastunud piirkondadest, nimetab ning näitab kaardil maailma suuremaid linnu ja linnastuid.

Õppevahendid

Esitlused Koolielus

Linnastumine, <http://koolielu.ee/waramu/view/1-820afd30-4edf-4cd1-8963-e6efe73682b1>

Veebilehed

Riikide rahvastikunäitajad, CIA – The World Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

U.S. Census Bureau, <http://www.census.gov/ipc/www/idb/>

Population Reference Bureau, <http://www.prb.org/>

Linnastumise andmeportaalid, Google Earth'i programm, <http://earth.google.com/>

Ülevaade elust maailma eri piirkondade slummides, <http://www.theplaceswelve.com/>

Urbaniseerumine. BBC. Urban planet, http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/world/2006/urbanisation/

Maailma suurlinnad, <http://www.citypopulation.de/World.html>, <http://www.citypopulation.de/cities.html>

Maa-ameti kaardiserver, <http://xgis.maaamet.ee>.

Interaktiivne linnastumise kaart, <http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/world/06/urbanisation/html/urbanisation.stm>

Lõiming

Ajalugu. Linnade areng ja roll eri ajalooetappidel.

Ühiskonnaõpetus. Asustuse areng, linnastumine arenenud ja arengumaades.

Bioloogia. Linnastumisega kaasnevad keskkonnaprobleemid.

Emakeel ja kirjandus. Tekstide lugemine, analüüsimine, tekstiloome.

Võõrkeeled. Teemaatiliste võõrkeelsete internetiportaalide kasutamine.

Läbivad teemad

Väärtused ja kõlblus. Ühiskonnas üldtunnustatud väärtused ja kõlbluspõhimõtted.

Teabekeskond. Asustuste teabeportaalid.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Õpilane analüüsib koduasula sotsiaalseid ja keskkonnaprobleeme ning pakub lahendusi olukorra parandamiseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Linna sisestruktuuri areng.

Keskond ja jätkusuutlik areng. Õpilane analüüsib koduasula sotsiaalseid ja keskkonnaprobleeme ning pakub lahendusi olukorra parandamiseks.

Muutused maailmamajanduses (8 tundi)

Õpetamise eesmärgid ja teema olulisus

Õpilased saavad ülevaate maailmamajanduse muutustest, mis avatakse põhjalikumalt autotööstuse, turismi, transpordi ja kaubanduse arengut vaadeldes. Süveneb oskus töötada teemaatiliste kaartidega ning otsida infot veebiportaalidest. Õpilastel kujunevad keskkonnaalased hoiakud ja väärtushinnangud.

Varem õpitu, millele õppes toetutakse

Majandusteemasid on käsitletud 9. klassi geograafias, ühiskonnaõpetuses ja ajaloo. Õpilased on saanud ülevaate majandusressurssidest, majanduse struktuurist, uutest ja vanadest tööstusharudest, Euroopa peamistest majanduspiirkondadest, teenindusest ja selle jaotumisest, turismist kui kiiresti arenevast majandusharust, turismi liikidest, Euroopa peamistest turismiressurssidest, turismiga kaasnevatest keskkonnaprobleemidest, Eesti turismimajandusest, transpordi liikidest, nende eelistest ja puudustest sõitjate ning mitmesuguste kaupade veol, Euroopa peamistest transpordikoridoridest ning Eesti transpordi struktuurist.

Põhikoolis õpitud mõisted: majanduskaardid, majandusressursid, taastuvad ja taastumatud loodusvarad, kapital, tööjõud, tööjõu kvaliteet, esmasektor, tööstus, teenindus, energiamajandus, energiaallikad (soojus-, tuuma-, hüdro-, tuule- ja päikeseenergia), isiku- ja äriteenused, avaliku ja erasektori teenused, turism, transport, transiitveod.

Õppesisu

Muutused majanduse struktuuris ja hõives. Tootmist mõjutavad tegurid ning muutused tootmise paigutuses autotööstuse ja kergetööstuse näitel. Rahvusvaheliste firmade osa majanduses. Turismi roll riigi majanduses ning mõju keskkonnale. Transpordi areng ja mõju maailmamajandusele.

Põhimõisted: majanduse struktuur, primaarne, sekundaarne, tertsiaarne sektor, ettevõtlusklast, kõrgtehnoloogiline tootmine, teaduspark, rahvusvaheline firma, fordism, toyotism, geograafiline tööjaotus, transpordigeograafiline asend.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Teabeallikate põhjal ühe valitud riigi tööstuse ja selle paiknemise, transpordigeograafilise asendi, turismi arengueelduste ning rolli analüüs maailmamajanduses.

Õppetegevus ja metoodilised soovitused

Teabeallikate põhjal harjutada riigi majandusandmete analüüsi koostamist, iseloomustada kaartide põhjal tööstuse arengut, paiknemist ja neid mõjutavaid tegureid ning analüüsida ühe riigi või piirkonna transpordigeograafilist asendit. Õpilased võivad koguda teabeallikatest infot ja koostada ülevaate ühest rahvusvahelisest firmast. Teemaatiliste kaartide põhjal saab analüüsida erinevate riikide/piirkondade turismi arengueeldusi ning väidelda positiivsete ja negatiivsete mõjude üle, mida turism avaldab riigi/piirkonna majandusele, sotsiaalsetele

suhetele ning keskkonnale. Rühma- või paaristööna analüüsida oma kodumaakonna või -asula turismieeldusi.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) analüüsib teabeallikate põhjal riigi majandusstruktuuri ja hõivet ning nende muutusi;
- 2) analüüsib tootmise paigutusnihkeid tänapäeval autotööstuse ja kergetööstuse näitel;
- 3) toob näiteid tehnoloogia ja tootearenduse mõju kohta majanduse arengule;
- 4) analüüsib etteantud teabeallikate järgi riigi turismimajandust, selle arengueeldusi, seoseid teiste majandusharudega, rolli maailmamajanduses ning mõju keskkonnale;
- 5) analüüsib teabeallikate järgi riigi transpordigeograafilist asendit ja transpordi osa riigi majanduses.

Õppevahendid

Esitlused Koolielus

Transpordi areng, <http://koolielu.ee/waramu/view/1-39c1e66c-5a1b-41af-a14c-c1c7d1b67d62>

Turism maailmas, <http://koolielu.ee/waramu/view/1-00b0834d-da80-4890-855a-b9eaa58684ed>

Veebilehed

Riikide majandusstatistika, CIA – The World Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

Rahvusvahelised firmad, <http://www.investmentsandincome.com/investments/multinational-corporation.html>

Transpordigeograafia veebipõhine õpik, <http://people.hofstra.edu/geotrans/>

Maaailma Turismiorganisatsioon, <http://www.unwto.org/index.php>

Riikide rahvusvahelise kaubanduse struktuur, <http://www.intracen.org/menus/countries.htm>

100 hinnatumat kaubamärki maailmas, <http://www.bestglobalbrands.com>

Lõiming

Matemaatika. Statistiliste andmete analüüs ja esitamine, jooniste, diagrammide, tabelite jms lugemine, koostamine, analüüs ning üldistuste tegemine.

Ühiskonnaõpetus ja majandusõpetus. Rahvusvahelised firmad, rahvusvaheline kaubandus ja investeeringud, võrgustikupõhine majandus,

erinevad majandustüübid.

Ajalugu. Kaubandus, selle roll ja areng eri ajalooetappidel, industrialiseerimine ja tööstuse areng.

Emakeel ja kirjandus. Tekstide lugemine, analüüsimine, tekstiloome.

Võõrkeeled. Teemaatiliste võõrkeelsete internetiportaalide kasutamine.

Kunsti- ja muusikaõpetus. Turismimajanduse arengueeldused.

Läbivad teemad

Teabekeskond. Majandusandmete otsimine andmebaasidest.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Innovatsiooni mõju majanduse arengule, tänapäevased paigutusnihked.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Majandusstruktuuri ja hõive muutuste mõju piirkonna arengule, turismi mõju keskkonnale.

Väärtused ja kõlblus. Tööjõu kasutamise probleemid.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Kodupiirkonna arengueeldused ja -probleemid.